

СВОБОДА ЛЮДИНИ ЯК ПРАВОВА ТА ХРИСТИЯНСЬКА ЦІННІСТЬ

Протягом століть мінялися правові доктрини, а отже, і розуміння свободи як соціального явища. Античне право, визнаючи протилежність вільної людини і раба, було неспроможне надати свободі реальний статус, роблячи з рабства одних умови справжньої свободи інших. Право середньовіччя та нового часу розглядало свободу як привілей. А позитивізм, визнавши свободу правовим явищем, розчленував її на свободу слова, свободу друку, свободу віросповідання, поширивши на ці її частки фактично статус права.

Християнське ж розуміння свободи за дві тисячі років не змінилось і досі сприймається як свобода від рабства самому собі, своєму гріху, злу і як потяг безсмертної душі до добра та любові.

Ключові слова: свобода особистості, свобода як правова цінність, свобода як християнська цінність, свобода слова.

Постановка проблеми. Свобода є найважливішою потребою як окремої особистості, так і суспільства в цілому. Прагнення до свободи, до звільнення від кайданів деспотизму, свавілля пронизує всю історію людства. Свобода віками сприймалась цілісно... І тільки позитивізм ХХ століття, визнавши свободу правовим явищем, розчленував її на свободу слова, свободу друку, свободу віросповідання, поширивши на ці її частки фактично статус права (в суб'єктивному розумінні). Розділення призводить до нівелювання будь-чого, так нівелювалось і суспільне розуміння свободи, затиснене в рамки приписів правових норм.

Ступінь наукової розробки проблеми. Дослідженню християнського, суспільно-політичного та правового аспектів категорії свободи присвячені праці багатьох мислителів і вчених різних часів.

Античні мислителі Демокрит, Платон, Аристотель, Епікур, Сенека, Марк Аврелій, Марк Тулій Цицерон у своїх трактатах розглядали свободу як суспільне і правове явище. Християнські мислителі різних віків – апостол Павло, апостол Іаков, апостол Іоан Богослов, Августин Аврелій, Василій Великий, Іоан Златоуст, Афанасій Великий, Ісаак Сірін, Нестор Літописець, Володимир Мономах, патріархи Іосиф, Тихон, Алексій II розглядали закон свободи як закон досконалий в істині, в добрі, в любові.

Мислителі епохи Відродження та Просвітництва Т. Гоббс, Ж.-Ж. Руссо, Дж. С. Міль, Т. Грін під свободою стали розуміти безперешкодну реалізацію здібностей особи, як абсолютну цінність, як підставу пізнання, в тому числі і права. І. Кант, Г.-Ф. Гегель та інші представники німецької класичної філософії визначали право через свободу (люди вільні в міру їх побутової рівності і рівні в міру їх свободи).

Західні дослідники права ХХ ст. – Х. Арендт, І. Берлін, Ю. Габермас, Ф. Гаєк, Р. Дворкін, Б. Леоні, Д. Ллойд, Р. Пайпс, К. Поппер, Дж. Ролз, Р. Циппеліус – епіцентром суспільного розвитку вважають особистість з її свободою та правами і, відповідно, розглядають демократичні форми та інститути не як межу свободи, а як засіб максимального розширення її обсягу. Ж.-П. Сартр, А. Камю, М. Бердяєв розглядали свободу як внутрішню та духовне явище.

Метою статті є аналіз поглядів і вчень духовних мислителів, учених, правників щодо сутності свободи як правової та християнської цінності.

Виклад основного матеріалу. Свобода особистості в різноманітних її проявах є визначальною цінністю для людини, суспільства і держави. Значення свободи для самореалізації людини завжди осмислювалося мислителями, філософами, правниками, політиками.

Античне право, визнаючи протилежність вільної людини і раба, було неспроможне надати свободі реальний статус, роблячи з рабства одних умови справжньої свободи інших. Але в той же час античне право показує, що така свобода, будучи реальною, залишається лише привілеєм окремих осіб. Так, Демокрит констатував, що вільність однієї людини пов'язана з відсутністю обмежень у всьому суспільстві [1, с. 241]. Платон зазначав, що свобода – це влада над життям; незалежність у всьому; можливість жити по-своєму; щедрість у використанні майна і володінні ним [2, с. 617]. Аристотель вважав, що однією з характерних ознак демократичного устрою... є свобода. Друга засада демократії полягає у наданні можливості жити кожному за його бажанням... Звідси й виникло прагнення взагалі нікому не коритися; оскільки ж цього досягти неможливо, то принаймні хоча б почергово (владувати й коритися). І в даному разі це прагнення

збігається із засадою свободи, яка, спирається на підвалини рівноправності» [3, с. 167]. Епікур у загальних законах природи вбачав підставу свободи й щастя: ідучи за природою, людина стає вільною. А стоїки Сенека, Марк Аврелій вважали, що в природі немає нічого, крім необхідності, й тому людина не вільна ні в чому, крім свого ставлення до законів і сил, які її визначають.

Марк Тулій Ціцерон у трактаті «Про державу» наголошував, що «...тільки в такій державі, де влада народу найбільша, може існувати свобода; адже приємнішого, ніж вона, не може бути нічого, і вона, якщо не є рівною для всіх, то вже не є свободою» [4, с. 67].

Занепад античних держав, їх ідеології та права, всезагальне поширення християнства призвело до утвердження позитивної концепції свободи як Божественного дару і творчого начала в людині, як вільного вибору людиною добра, а при гріховності – і зла. Так, апостол Павло зазначав, що «...де Дух Господній, там свобода» [5], апостол Іаков підкреслював, що хто вникне в закон досконалий, закон свободи, і перебуватиме в ньому, той, будучи не слухачем забудькуватим, але виконавцем справи, блаженним буде у своїй діяльності [6], а апостол Іоан Богослов наголошував: «пізнаєте істину, і істина зробить вас вільними» [7].

Августин Аврелій, підкреслюючи цінність людини та її свободи, зазначав: «Якщо, насправді, людина є благо..., вона повинна володіти вільною волею, без якої не може поступати правильно... Відповідно, оскільки без неї (свободи) людина не може жити праведно, це є достатньою причиною, чому вона повинна бути дарована. А що вона дана для цього, можна зрозуміти і з того, що, якщо хто-небудь скористався нею для вчинення гріхів (проступків), він карається Творцем», оскільки «воля в нас завжди вільна, але не завжди добра». Крім того, підкреслював Августин Аврелій: «ніхто нічого не робить добре, якщо це проти волі (іншої людини), навіть якщо людина робить щось хороше» [8].

Не будучи зв'язана ніякою необхідністю, отримавши від Творця життя вільне, як створена по образу Божому, вона розуміє добро, уміє ним насолоджуватися, обдарована свободою і силою жити за її природою; але має також свободу ухилитись від прекрасного...тому, що Богу потрібно не вимушене, а те, що здійснюється добровільно, власним волевиявленням, – підкреслював Василій Великий [9, с.151, 156].

Афанасій Великий розкриття християнської сутності свободи здійснив шляхом зіставлення: «Закон Мойсеїв піддавав покаранню, а страх

Христовий непорочний, бо вчить нас боятися, як сини бояться батька, ... з благоговіння, яке характерне для вільних. Свобода, що дарується Богом, є безпристрасністю душі при істинному баченні суцього» [10, с.70-71]. Ніби доповнюючи Афанасія Великого, Ісаак Сірін наголошує, що «...перетворююча свобода душі, відображена в тому вільному образі буття, який очікує нас у майбутньому віці, – це коли душа, не будучи пов'язана нічим тілесним, у жодному зі своїх проявів не схильна до страху по відношенню до чогось у цьому світі, що відбувається, вільна від боязні життєвих злигоднів...» [11, с.19-20].

Іоан Златоуст підкреслив, що «...у цьому-то і полягає перевага Церкви; в цьому відмітність нашого благородства... Хоча б ти був раб, хоча б вільний, тобі немає від цього ні користі, ні шкоди; одне тільки потрібно – свобода і душевна прихильність [12]. Проте «...вільна воля наша з хитруванням приступає до правди Твоєї (Божої). Якщо трапляється самій погрішити проти правди, вказує на свою неміч, а якщо грішить хто проти неї, вказує на його несправедливість» [13].

Отже, в ранньосередньовічному суспільстві домінувала ідея, що людина є підданою двох держав, одною з яких є Царство Небесне, в якому людина виступає спадкоємцем вічного життя і долі, незрівнянно вищих за ті, що можуть дати всі земні царства, порушило питання не знане в античному світі – про взаємини церкви з державою. Християнізація європейських монархічних держав сприяла утвердженню унікальності становища монарха. У силу його ролі в суспільстві на монарха лягала велика відповідальність за добробут народу, він мав широку свободу дій задля досягнення цієї мети, а також непорушні права щодо підданих та їхніх обов'язків.

Важко собі уявити, що ідея свободи відіграла б таку велику роль у європейській політико-правовій думці, якби релігійні інституції не отримали широкої автономії, а за силою впливу – й переваг перед державою та її засобами примусу. У західноєвропейських країнах ідея світського права доповнювалась ідеєю християнського обов'язку, а поряд з підданством у державі і водночас над ним – належністю до Царства Небесного. Подвійна форма християнського суспільства створила унікальну проблему, осмислення якої з часом призвело до боротьби за автономію церкви в державі та свободу совісті. Епоха реформації залишила далекосяжні наслідки, без яких сучасні ідеї прав і свобод особистості навряд чи були б зрозумілими [14, с.184-185, 194, 204].

Християнізація Київської Русі призвела до адаптації християнських цінностей русичами, чия язичеська руйнівна свободолюбність поступово трансформувалась в творчу животворящу свободу добра. Нестор Літописець у «Повісті минулих літ» відобразив цей процес наступним чином: «...По сих же літах, по смерті братів сих, [Кия, Щека і Хорива], утискувалися [поляни] деревлянами та іншими навколишніми [племеними]. І знайшли їх хозари, коли вони сиділи в лісах на горах, і сказали хозари: «Платіте нам данину». Поляни тоді, порадившись, дали [їм] од диму по мечу. І понесли [це] хозари князеві своєму і старійшинам своїм, і сказали їм: «Ось, знайшли ми данину нову». А ті запитали їх: «Звідки?» І вони сказали їм: «У лісі на горах, над рікою Дніпровською». А ті запитали: «Що вони дали?» І вони показали меч, і мовили старці хозарські: «Недобра [се] данина, княже. Ми здобули [її] однобічним оружжям, себто шаблями, а сих оружжя обоюдогостре, себто мечі. Сі будуть брати данину і з нас, і з інших земель». І все це збулося, [бо] говорили вони не з своєї волі, а за Божим повелінням... Ото воно й сталося: володіють бо хозарами руські князі й до сьогоднішнього дня...» [15, с.2-3, 4-6, 7-11].

Вищезазначена інформація із «Повісті минулих літ» повинна сприйматись не тільки буквально – співвідносячись тільки з подіями тисячолітньої давності, але й символічно, бо свободолюбивість русичів не вдалось перемогти нікому, руський православний дух крізь віки животворить особливу східноєвропейську спільноту, яка непереможно залишається і по нині. А таємницю її життєздатності привідкриває Володимир Мономах у своєму «Повчанні дітям»: «І, як гнів у люті його, так життя і воля його: ввечері вселяється плач, а ранком [з'являється] радість...Бо лучче милість Твоя Господи, аніж життя моє, і уста мої хай восхвалять Тебе. Так благословлю Тебе за життя моє і в честь Твою здійму руки мої...Навчися, праведний чоловіче, поступати благочестиво, навчися, за євангельським словом, «очима управляти, язик стримувати, ум упокорювати, тіло поневолювати, гнів погубляти, помисли чисті мати, спонукаючись на добрі діла ради Господа; позбавлений – не мсти, зненавиджений – люби, гнаний – терпи, підданий хулі – моли, умертви гріх» [16, 423-461].

Християнське трактування свободи як вільного волевиявлення протягом століть залишається незмінним як і всі кононічні правила, оскільки істина одна і непорушна. Проте вільно волевиявлятися людина може не тільки в сторону

добра, але й зла, відступаючи тим від істини. Як по-сучасному звучать слова духовного діяча XVII століття патріарха Іосифа: «...У кожній країні свої закони... Не приходить одна до другої, але своїх звичаїв тримається; а ми осквернилися в беззаконнях різних країн, перейнявши у них погані звичаї. Тому Господь і карає нас, що ми, отримавши розум і істинний закон, не поступасмо по його волі» [17, с.64].

В епоху Відродження і подальший період під свободою стали розуміти безперешкодну реалізацію здібностей особи. У природно-правових концепціях Нового часу й епохи Просвітництва свобода трактується як абсолютна цінність, як підстава пізнання та права, як вихідна передумова всіх природних прав людини, для якої характерною є невідчужуваність.

Т. Гоббс визначав свободу, «як частину природного права, яка залишена громадянам і якою їм дозволено володіти відповідно до... законів» Наводячи алегоричний приклад з водою, яка може зіпсуватися, будучи обмеженою з усіх боків, або розповсюдитися скрізь при наявності виходів, Гоббс указує на дві крайнощі регулювання людської поведінки. У першому випадку «громадяни потерпають, якщо не роблять нічого без прямої вказівки закону, якщо ж останній дозволяє їм усе – розбігаються у всі сторони; найбільша вільність, коли законом багато залишено на їх розсуд» [18, с. 298-342].

Ж-Ж.Руссо, будучи прихильником теорії суспільного договору, зазначав, що кожен, відповідно до суспільного договору, відчужує від себе тільки таку частину своїх прав, статків і свободи, скільки спільноті важливо узяти під свій контроль [19]. Проте в буремні революційні часи кінця XVIII століття став зрозумілим істинний зміст його поглядів, тоді він уже заявляв, що «...як меч, що блискотить в руці героя свободи, подібний до мечів, якими озброєні посіпаки тиранії..., так уряд революції – це деспотизм свободи проти тиранії [20, с.560]». Через півтора століття патріарх Тихон, духовний діяч XX століття так заперечив останнє твердження Ж-Ж.Руссо: «велике благо – свобода, якщо вона правильно розуміється, як свобода від зла, яка не тіснить інших, не переходить у свавілля. Але такої свободи ви (революціонери) не дали: у всякому потуранні низьким пристрастям натовпу, безкарності убивств, грабежів полягає дарована вами свобода. Усі прояви як істинної громадянської, так і вищої духовної свободи подавлені вами нещадно [17, с.240-241].

І.Кант, Г.-Ф. Гегель та інші представники німецької класичної філософії визначали право через свободу, спочатку передбачаючи, що людська свобода в принципі не може бути безмежною і потребує правових форм її реалізації. Згідно з цим підходом, право цивілізованої держави не зазіхає на первинне право, воно лише окреслює зовнішні кордони простору соціальної свободи. Суть природного призначення свободи полягає в тому, що свобода не просто деяке благо взагалі, не один лише простір для самореалізації, а простір активності, розгортання нових можливостей людини з метою реалізації себе. Тобто люди вільні в міру їх побутової рівності та рівні в міру їх свободи.

Свободу, вважав Г.-Ф. Гегель, треба розуміти як соціальний феномен, як властивість, притаманну суспільній системі, а постає вона через моральний розвиток спільноти. Це не стільки індивідуальне обдаровання, скільки статус, що надається індивідові через правові й етичні інституції, які підтримує суспільство. Отже, її не можна прирівнювати до сваволі чи до того, що впливає з особистих схильностей. Свобода полягає скоріше в пристосуванні схильності та індивідуальної здібності до виконання суспільно значущої роботи; або, як висловився Ф.Г. Бредлі, в знаходженні «мого становища й моїх обов'язків». Саме ці речі надають схильності моральної вартості, адже не можна морально захистити жодної претензії на свободу чи щастя, за винятком тих випадків, коли бажання збігається з якоюсь фазою загального блага й підтримується загальною волею. Правами й свободами індивіда є те, що відповідає обов'язкам, які накладаються на його становище в суспільстві.

Кардинально протилежними до вищезазначених були погляди лібералістів Дж.С. Міля та Т. Гріна. Так, для Дж. С. Міля свобода думки й дослідження, свобода дискусії та свобода самостримуваного морального судження та дії були самодостатніми цінностями. Законодавство може бути засобом творення, збільшення та вирівнювання можливостей, наголошував він, і лібералізм не сміє накладати жодних обмежень на його застосування [14, с.573, 616-622].

Західні дослідники права ХХ ст. – Х. Арндт, І. Берлін, Ю. Габермас, Ф. Гаск, Р. Дворкін, Б. Леоні, Д. Ллойд, Р. Пайпс, К. Поппер, Дж. Ролз, Р. Циппеліус – епіцентром суспільного розвитку вважають особистість з її свободою та правами і, відповідно, розглядають демократичні форми та інститути не як межу свободи, а як засіб максимального розширення її обсягу.

А ось Ж-П Сартр, А.Камю, М. Бердяєв розглядали свободу як внутрішню та духовну явище, яке виражає можливість вибору будь-якого рішення, тобто як абсолютну свободу. А.Камю, Ж-П Сартр підкреслювали, що людина вільна, її дії нічим не детермінуються. Кожна людина повинна формувати свою особистість і робити змістовним своє життя. Для цього вона повинна бути наділена свободою і разом з тим відчувати свою відповідальність перед іншими [21, с.51-59, 22, с.445-449].

У вченні про свободу М. Бердяєв виділяє три її види: 1) первинна ірраціональна свобода, або невимушеність; 2) раціональна свобода, тобто виконання морального обов'язку; 3) свобода, проникнена любов'ю до Бога.

Перший різновид свободи він співвідносить з демократією. «Демократія, підкреслює М. Бердяєв, свободоловна, але ця свободоловність виникає не із поваги до людського духу і людської індивідуальності, це – свободоловство байдужих до істини. Те, що демократія не знає і не бажає знати істину, приводить інколи до жорстоких результатів. Найбільш «кричущий» приклад, який підтверджує беззахисність демократії перед торжеством зла: розп'яття Христа Спасителя, відданого на смерть саме в результаті демократичного голосування єрусалимського натовпу».

1.Свобода первинна стосовно добра і зла, вона зумовлює як добро, так і зло. На думку Бердяєва, дії істоти, яка має свободу волі, не може передбачати навіть Бог, оскільки ці дії повністю вільні. Бог не творить волі істот всесвіту, а просто допомагає тому, щоб воля ставала добром [23, с. 29-266].

Позитивізм, ставши домінуючою теорією ХХ століття, кардинально змінив співвідношення понять свободи, прав і обов'язків. На думку представників цього наукового напрямку, місія права «за визначенням» і «збереженням» свободи не зводиться до одного лише встановлення для неї обмежень – вона полягає в тому, що мають бути належні правові форми і способи, правовий інструментарій (позитивне право), що визначатимуть і забезпечуватимуть свободу. Таким чином, саме право по своїй вихідній суті є формою, створеною людьми, яка логічно і історично призначена бути інститутом упорядкування свободи, додавати їй визначеність і забезпеченість, а звідси і людський вміст, істинно людську цінність [24, с.254-297].

Позитивізм особливе місце зайняв не тільки в правових системах багатьох держав світу, але й став домінувати в міжнародно-правових актах. Положення Загальної декларації прав лю-

дини, Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод стали основою конституційних норм, що стосуються свободи, прав і обов'язків людини і громадянина. Саме в цих актах свобода декларується як фактично різновид прав, розчленовуючись на свободу слова, думки, віросповідання – абсолютна цінність трансформується у відносні «цінності», залежні від державного захисту і гарантування. Людина отримує можливість самостійного вибору свого способу життя, діяльності, поведінки тільки в умовах конкретної держави і суспільства (відносна свобода).

Негативною тенденцією сьогодення, особливо на пострадянському просторі, є поступова трансформація позитивізму в законництво, у тому числі й не правове. Протестно до вищезазначеної тенденції у свідомості багатьох індивідів свобода продовжує асоціюватися з відсутністю внутрішніх і зовнішніх обмежень, безкарністю та вседозволеністю (крайній лібералізм). Це не сприяє становленню традицій законслухняності, а також посилює вплив правового нігілізму.

Зміцнення державності й порядку в правовій і політичній сферах, без яких немислимий розвиток громадянського суспільства, повинні спиратися на стійкий ідеологічний фундамент. Його основою належить визнати свободу як одну з якісних характеристик права, а саме як форму творчої самореалізації особистості, що протистоїть розумінню свободи як вседозволеності та перешкоджає «розмиванню» підвалин правосвідомості й праворозуміння в суспільстві [25, с.15-18], з одного боку, та розумінню її як вузько узаконених часток (свобода слова, друку, віросповідання) – з іншого.

У ХХІ ст. як і протягом двохтисячолітньої канонічної традиції, першоієрархи християнської церкви підкреслюють, що «...головна свобода – свобода від рабства самому собі, своєму гріху, злу, що притаїлося в наших серцях. Якщо ми цю свободу набудемо, наше суспільство буде гармонічним і гідним» [17, с.517].

Висновки. Свобода, дарована Творцем, є абсолютною цінністю і визначальною сутнісною властивістю людини, без якої немислиме її індивідуальне та суспільне буття. Усі інші її трактування – свобода як результат сили чи розумової зверхності; свобода як різновид прав, санкціонованих державою, виявилися у процесі історичного розвитку неспроможними і такими, що створюють перешкоди для гармонійного розвитку суспільства та держави.

Список літератури

1. Лурье С. Я. Демокрит. Тексты. Перевод. Исследования / С. Я. Лурье. – Л. : Наука, 1970. – 663 с.
2. Платон. Законы / Платон ; пер. с древнегреч. ; общ. ред. А. Ф. Лосева, В. Ф. Асмуса, А. А. Тахо-Годи; авт. ст. в примеч. А. Ф. Лосев; примеч. А.А. Тахо-Годи. – М. : Мысль, 1999. – 832 с.
3. Аристотель. Политика / Аристотель ; пер. с давньогр. та передм. О. Кислюка. – 2-е вид. – К. : Основи, 2003. – 239 с.
4. Цицерон М. Т. О государстве. О законах. О старости. О дружбе. Об обязанностях. Речи. Письма / М. Т. Цицерон ; предисл. Е. И. Темнова. – М. : Мысль, 1999. – 782 с.
5. Библия (2 Кор.3:17). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://www.my-bible.info/biblio/bib_tsek/
6. Библия (Иа.1:25). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://www.my-bible.info/biblio/bib_tsek/
7. Библия (Ин.8:31-32). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://www.my-bible.info/biblio/bib_tsek/
8. Августин блаж. Творения. – Т. 3. // Сост., подг. текста С. И. Еремеева. – СПб.: Алетейя; Киев: УЦИММ-пресс, 1998. – 600с.
9. Василий Великий. Творения. В 3-х т. – М.: Паломник, 1993. – С.151, 156.
10. Афанасий Великий. Творения в четырех томах. – Ч. 4. – Звенигород: Свято-Троїцька Сергієва Лавра, 1903. (Репринт: Валаамського монастиря, 1994). – С. 70-71.
11. Исаак Сириянин. О божественных тайнах и о духовной жизни: Новооткрытые тексты. – 2 изд. – СПб.: Алетейя, 2003. – С.19-20.
12. Иоанн Златоуст. Полное собрание творений. В 12-и тт. – Т. 7 – Почаев: Святоуспенская Почаевская лавра, 2009. – 952с.
13. Ефрем Сириянин. Творения. – Т. 1. – Барнаул: Издательство прп. Максима Исповедника, 2005. – 420с.
14. Себайн Дж.Г., Торсон Т.Л. История политической мысли / пер. з англ. – К.: Основи, 1997. – 838с.
15. Літопис руський. – К.: Дніпро, 1989. – С. 2-11.
16. Тысяча років української суспільно-політичної думки. У 9-ти т. – Т.1. – К.: Дніпро, 2001. – 560с.
17. Мысли русских патриархов от начала до наших дней. – Краматорск: Издательство ЗАО «Тираж - 51», 2003. – 559с.

18. Гоббс Т. Свобода / Т. Гоббс // Избранные произведения в 2-х т. / Т. Гоббс ; [пер. с англ.]. – М. : Мысль, 1965. – Т. 1. – 1965. – С. 298-342.
19. Руссо Ж. Ж. Об общественном договоре : трактаты / Ж. Ж. Руссо ; пер. с фр. А. Хаютина, В. Алексеева-Попова ; послесл. А. Филиппова ; коммент. В. Алексеева-Попова, Л. Борщевского. – М. : ТЕРРА-Книжный клуб ; КАНОН-пресс-Ц, 2000. – 544 с.
20. Руссо Ж.-Ж. До Національних зборів від 5 лютого 1794 р. // Монітер Юніверселя, 19 лютого 2 року. – С. 562.
21. Камю А. Бунтующий человек. Философия. Политика. Искусство / А. Камю ; [пер.з фр.]. – М. : Политиздат, 1990. – 415с.
22. Сартр Ж.П. Бытие и ничто : опыт феноменологической онтологии / Ж.П. Сартр ; [пер.з фр.]. – М. : Республика, 2000. – 639с.
23. Бердяев Н.А. Философия свободы // Николай Бердяев. Судьба России. – М.: "Эксмо-пресс", 1998. – С. 29-266.
24. Філософія права / за заг. ред. М.В.Костицького, Б.Ф.Чміля. – Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 336 с.
25. Донченко О. П. Свобода як категорія права : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.12 « Філософія права» / О. П. Донченко. – Одеса, 2010. – 20с.

Стаття надійшла до редколегії 27 лютого 2014 року.

Рекомендована до опублікування у "Віснику" членом редколегії М.В. Никифороком.

V.P. Taranuha

Freedoms as legal and Christian value

Summary

The legal doctrines for centuries were changed and therefore the understanding of freedom as a social phenomenon was changed. The ancient law, recognizing the opposite of a free man and a slave, was unable to provide real freedom status, making slavery of one's as a condition of true freedom of others. Medieval and modern time law considered the freedom as a privilege. Instead of this, positivism, recognizing the freedom as legal phenomenon, divided it on freedom of speech, freedom of press, freedom of religion, extending actual status of law on these share.

Christian understanding of freedom has not changed is two thousand years and still is perceived as freedom from slavery himself, his sin, evil and the traction immortal soul to the goodness and love.

Keywords: individual freedom, freedom as a legal value, freedom as a Christian value, freedom of speech.

V.P. Taranuha

Свобода человека как правовая и христианская ценность

Аннотация

На протяжении веков менялись правовые доктрины и, соответственно, менялось понимание свободы как социального явления. Античное право, признавая противоположность свободного человека и раба, оказалось неспособным предоставить свободе реальный статус, делая из рабства одних условия действительной свободы других. Право средневековья и нового времени рассматривало свободу как привилегию. Позитивизм, признав свободу правовым явлением, расчленил ее на свободу слова, свободу печати, свободу вероисповедания, распространив на эти ее части фактически статус права.

Христианское же понимание свободы за две тысячи лет не изменилось, поскольку до сих пор воспринимается как свобода от рабства самому себе, своему греху, злу и как тяготение бессмертной души к добру и любви.

Ключевые слова: свобода личности, свобода как правовая ценность, свобода как христианская ценность, свобода слова.